

Mécszlángok

A P. család emlékére

3. rész

A P. család harmadik sírkövén ez áll: *Drága Édesanyánk*. Erzszi szerint ez a kő *Zsuzsa nénié*, akinek a neve a férje kövére van vésvé. Ha tényleg az övé, nagyon megérdemli. Nála jobb asszonyra nemigen emlékszem. És mégis: senki sem szólította Zsuzsa nénié, csak P. nénié. Ma sem tudom az okát.

Nem volt könnyű élete. A család három férfi tagja sok örömet nem okozott neki, hiszen állandóan ott lebegett fölötté a rettegés: ki, milyen állapotban tér haza. Rendszeres kerestük ritkán volt, ha pénzhez jutottak, abból kevés jött haza. Ebből a kevésből biztosította a hat embernek a mindennapi betevőt, a tiszta ruhát, a szegényes, de rendes lakást. Soha panaszt a szájából nem hallottam. Iskolás koromban meglepve hallottam, hogy tanárom, *Lelkes Pali bácsi* a testvére. Nem fért a fejembe, hogy a családnévük nem azonos; az sem, hogy Pali bácsi soha nem látogatta meg őket.

Csak felnőtként éltem át, hogy nagyon szerethetett. Ha valamilyen csemegét tált a családnak, abból többnyire nekem is jutott. Hogy mik voltak a nehéz idők csemegéi? Mákos-cukros főtt kukorica, málé, görhenye (mindkettő kukoricalisztből készült, de az utóbbit keménysége miatt nem szerettem), pattogatott kukorica. Egyszer Jóska, a kisebbik fiú törpeharcsákat fogott. Eletelemben először ettem rántott halat, még most is számban van az íze. Ha érett az alma, mindig jutott belőle nekem is, és az udvaron termett, hatalmas birskörtéből is. Kemény volt, fanyar, de reszelve nagyon finom. Ha lázas beteg voltam, mindig ilyet kaptam. Olyan természetesen jártam át hozzájuk még gimnazista koromban is, mintha otthon lennék. Viszont – és ez csak most jutott eszembe – soha nem dédelgetett.

Miután elköltöztünk, egy évtizedig nem mentem vissza a József Attila utcába. Aztán egy alkalommal, hirtelen ötlettől vezérelve, végigkerekkeztem rajta. Teljesen idegennek éreztem, pedig a házak többsége alig változott. Mégsem volt már az enyém az utca. P.-ék háza semmit sem változott. Bezörgettem, P. néni nyitott ajtót. Meglepetésében el-sírta magát. Hosszan beszélgettünk a kapuban. Mondta, menjek más-kor is. Megígértem, de többet nem mentem. Halálhíréről is csak jóval halála után, véletlenül értesültem. Hosszú életet élt, úgy tudom, túlélte mindkét fiát. Egyik sírkövén sincs rajta halálának éve.

A két sírkő között egy földbe süppedt fákerezst: *P. József 1930–1984*. A Józsa. Ezt a nevet én adtam neki. Ő már nagyfiú volt, mégis sokat foglalkozott velem. A legemlékezetesebb az volt, amikor beöltözött Mikulásnak, és puttonyában hozta az ajándékokat. Hiába volt álszakálla, bajusza, piros köpenye, a hangjáról ráismertem. Ő azonban megmentette az illúziót: rámrípakodott, és megfenyegetett, hogy visszaviszi az ajándékokat. Ez hatott. Egy alkalommal meglovagoltattott. Szőrén ülte meg bátyja lovát, engem maga elé ültetett. A ló bizony sovány volt, s amikor a „kedvemért” vágatni kezdett, úgy éreztem, a gerince szétveri a hátsó feletem (meg egyebet). Mivel csak a sörényébe tudtam kapaszkodni, azt hittem, bármelyik pillanatban leeshetek. Alig vártam, hogy véget érjen a tortúra. Azóta sem éreztem ingert a lovaglásra. Legkedveltebb játékom a disznóölés volt. Ő vállalta az „áldozat” szerepét. Lefeküdt a kemencepadkára, hagyta magát leszúrni, megpörzsölni, feldarabolni. Ahányszor csak kértem.

Úgy gondolom, tehetséges focista volt. A gumilabdámat – nagy rémületemre, számtalanszor – számomra elérhetetlen magasságba rúgta, de az mindig tőlünk csupán néhány méterre esett vissza, és dekázni is jól tudott. Játszott valamilyen ificsapatban, mégsem lett belőle focista. Édesapja nyomán kómüvesnek tanult, és a szakmájában dolgozott.

– Jó lennél hajcsárnak – mondta, amikor szüleim házánál én vol-

tam a segédmunkása. Viszonylag hamar megnősült, Pestről hozott asszonyt, albérlésben laktak. Aztán őt is elérte a családi átok. Házassága felbomlott, munkahelyét gyakran váltogatta. Tragikusan korai halála egy kocsmai verekedés következménye volt. 54 évet élt, többre volt hivatott. Csak most tudtam meg, hol a sírja.

Zsuzsa volt a legidősebb a P. gyerekek közül, 1926-ban született. Szinte napi vendég volt Édesanyámnál, vele beszéltek meg a női dolgokat, mesélt neki munkahelyéről. Egy festékkereskedésben volt pénztáros. Ha bementem hozzá, mindig kaptam valamit: általában 1–1 forintot (két gömb fagyalt), egyszer valamilyen durranó petárdafélét. Ez a jó világ addig tartott, míg be nem számoltam róla otthon. Kis híján kikaptam. Többet nem engedték, hogy bejárjak a boltba „kéregetni”. Az egyik karácsonyon beöltözött Jézuskának, és ő hozta a karácsonyfát. Megbűvölve bámultam. Énekeltem és verset mondtam neki, de állandóan a lefátyolozott arcát lestem. Ha elfordult, mentem utána. Hatalmas élmény volt. Amikor barátainknak beszámoltam róla, hogy nálunk járt a Jézuska, jól kinevettek, és felvilágosítottak, hogy Jézuska pedig nem létezik. Még évek múltán sem hittem nekik, hiszen én láttam! Amikor aztán szüleim elmondták az igazat (*Zsuzsa* édesanyám menyasszonyi ruháját vette fel, és azért fordult el tőlem, hogy ne lássam az arcán a nevetést), egy világ omlott össze bennem.

Nagyon szépnek láttam – nem csak gyerekként. Hamar elkerült otthonról: „rangon felül” ment férjhez egy volt katonatiszthez. (Ez bizony az '50-es években nem volt jó ajánlólevél, barátnői mégis irigyelték érte.) Férjének ekkor már civil foglalkozása volt, de délcég tartását, pedantériáját, hűvös távolságtartását a civil életben is megőrizte. Olyannyira tiszteltem, hogy *Zsuzsát* nénizni kezdtem, és nem mertem tovább tegezni. Váratlanul, viszonylag fiatalon hunyt el, *Zsuzsa* közben egyik kutatóintézetünk felelősségteljes beosztását töltötte be egészen a nyugdíjba vonulásáig. (Az órát hozzá lehetett igazítani – mondta egyik volt munkatársa a temetésén.) Férjét évtizedekkel élte túl. Az idén temettük, sírjánál vezekeltem, amiért a család többi tagját nem kísértem el utolsó útjára. Nem a P. családnál, hanem férjének családjá mellett nyugszik.

A negyedik P. gyerek – a legfiatalabb – *Mara*. Ő játszott velem legtöbbet, mégis inkább arra emlékszem, amikre tanított. Egyszer – a kiskapujuk küszöbén ülve – a teleholdat néztük. Ámulva hallgattam, miket mesél a Holdról, amely addig számomra egy mindig változó, fényes tárgy volt csupán. Hitetlenkedve hallgattam, elképzelhetetlennek tartottam gyermeki ésszel mindazt, amit mondott az égitestről. Mégis elhittem neki, mert szerettem, és hinni akartam. Egy életre belém ivódott mindaz, amit mondott.

Zsuzsa férjhez menetele után ő vette át a barátnői helyét Édesanyám mellett, noha jóval fiatalabb volt. Tőle kaptam serdülőként az első „ferfiú” elismerést. (Sajnos csak szavakban.) Féltekenyen hallgattam, hogy valamilyen festőcsoportnak „aktotál”. Nem tudtam, nem értettem, mit jelent ez a kifejezés. Ő magyarázta el, hogy mi egy modell dolga. Azonnal le akartam beszélni róla.

Marával és Jóskával 1943-ban a Szent István király és Deákmalom utca sarkán, Matusik Mátyás csizmadia házánál kerítése előtt. A ház – és előtte a már akkor is hatalmas vadgesztenye – ma is áll.

Az utcák neve ma: Béke és József Attila utca
csalódás volt. Mennyi mindenről beszélhettünk volna!

***

Erzsiék leteszik a hozott virágokat, váltunk még néhány szót, majd távoznak. Még egyszer végignézem a sírokat. Messze szállt gondolataim visszatérnek a jelenbe. Atsétálok Nagyszüleim sírjához, elvégzem az utolsó simításokat a fedlapon.

Másnap, Halottak Napján egy-egy méccsel tisztelegtem a régen eltávozott, számomra nagyon kedves emberek emléke előtt, megköszönve nekik mindent, amit adtak nekem kisgyermek koromban.

Kutas Ferenc